

Bilateralitat o unilateralitat

Algunes democràcies tenen tenebres al seu cor. Apareixen quan es lamineix o es neguen els valors de llibertat, igualtat i pluralisme, quan no compten amb el consens de bona part dels ciutadans, quan retallen drets i llibertats, quan practiquen la guerra bruta, quan mostren índexs alarmants de corrupció, quan no es respecten els acords previs, quan es menysté les minories, quan la fiscalitat i la redistribució sistemàticament marginen alguns territoris, quan incompleixen les seves pròpies lleis, quan a la pràctica no hi ha seguretat jurídica, quan no respecten el pluralisme nacional, lingüístic i cultural, quan implementen pràctiques autoritàries.

El govern central ha requerit al president de la Generalitat sobre si va declarar o no la independència en la sessió del Parlament de Catalunya del dia 10 d'octubre. Un requisit exigít formalment abans d'aplicar el famós i confús article 155 de la Constitució espanyola. La independència de Catalunya no s'ha "declarat". Declarar un acte polític implica fer-ho en termes jurídics, cosa que en aquest cas no s'ha produït, tal com també ha dit el TSJC.

Sembla força evident que el tema de fons de l'actual conflicte nacional/territorial –el reconeixement i acomodació política de Catalunya en tant que entitat nacional diferenciada– no té perspectives d'una solució estable o fins i tot viable dins dels paràmetres constitucionals.

Una alternativa de solució seria la introducció d'una mediació internacional (els possibles actors de mediació *locals* no són adients ateses les circumstàncies i el context). Semblen necessàries dues condicions mínimes perquè una mediació pugui ser un camí transitable: a) que fos una mediació amb actors internacionals de prestigi, i b) que fos acceptada per les dues parts en litigi. La primera condició sembla factible de ser aconseguida; la segona hauria de vèncer les resistències del govern central a acceptar una negociació en peu d'igualtat amb el govern de Catalunya. I això sembla un objectiu impossible a menys que aquests tercers actors exteriors tinguessin capacitat d'aconseguir-ho.

La ciutadania de Catalunya és una de les més proeuropees del continent. Tanmateix, la Unió Europea s'ha autodescartat com a mediatadora en haver optat pel manteniment d'un *statu quo* estatalista que resulta molt perjudicial per a Catalunya. La UE és un club d'estats en un moment de legitimitat molt baix. Es mostra com una organització sense direcció política, sense lideratge, sense model, sense projecte. Apareix com una superestructura burocràtica que ni resol, ni canalitza, ni

FERRAN REQUEJO

CATEDRÀTIC DE CIÈNCIA POLÍTICA A LA UPF

convenç, ni entusiasma. En relació a Catalunya, simplement ha adoptat la posició conservadora de fugir d'estudi. Per primera vegada molta gent, dins i fora del país, ha sentit una barreja de vergonya i d'indignació davant l'actitud de les institucions de la UE. La funció de mediació hauria de venir, en tot cas, de fora de la UE.

Norberto Bobbio va deixar escrit: "La primera condició perquè el diàleg sigui possible és el respecte recíproc, que implica el deure de comprendre lleialment el que l'altre diu, malgrat que no es comparteixi [...]. El diàleg és sempre discurs de pau i no de guerra. [...] El dilema és clar: o parlar o combatre".

Catalunya potser no és prou forta per fer un procés d'autodeterminació democràtic amb l'oposició d'un estat espanyol que li ha sigut tradicionalment hostil durant tota l'època contemporània. Però l'estat espanyol tampoc no és prou fort

GETTY

L'autonomisme no és cap camí. Tampoc ho és entrar en una reforma constitucional que podria empitjorar la situació de Catalunya

per imposar de manera legitimada la seva solució als ciutadans de Catalunya, molts dels quals han desconnectat emocionalment i intel·lectualment de l'estat espanyol, les seves institucions i els seus símbols.

El paper del rei ha estat lamentable en termes institucionals. Molt mal assessorat, s'ha convertit en un cap d'estat molt antiquat i prescindible. Ha aparegut com el monarca del PP, i ha aprofundit la seva deslegitimació a Catalunya.

L'autonomisme no és cap camí. Tampoc ho és entrar en un procés de reforma constitucional que fins i tot podria empitjorar la situació política, econòmica, social i cultural de Catalunya. Hi ha massa experiències negatives prèvies, tant en la història més distant com en la més recent. La legalitat espanyola difícilment pot ser la solució quan constitueix bona part del problema. A menys que hi hagués blindatges procedimentals inicials, crec que el catalanisme ja no ha de participar en processos constitucionals basats en lògiques multilaterals sense proteccions liberals contra la *tiranía de la majoria*. En cas contrari sempre serà una minoria araconable. Conclusió: o bilateralitat o unilateralitat (o referèndum pactat). No hi ha més.

La solució podria venir, en principi, d'una negociació honesta entre les dues parts, començant per definir bé el problema de fons, analitzar els diversos aspectes implicats, saber on són les possibles solucions que ofereix la política comparada i pactar com es concreten en el context espanyol i català. Aquí apareix inevitablement, però, un escepticisme racional. Hi ha solucions institucionals en les democràcies occidentals, però la cultura política dels partits i institucions de l'Estat és un obstacle quasi insuperable perquè s'apliqui al nostre context. No és només que manquin estadistes, és que ni tan sols sembla que hi hagi polítics capaços de plantejar el problema de manera intel·ligent en termes de futur. Tot apunta, així, que el tema de fons quedarà de nou sense resoldre si es roman dins de les coordenades intel·lectuals i morals dels partits nacionalistes espanyols (PP, PSOE, Cs). Seria un retorn al sant tornem-hi. Europa no es traurà el problema de sobre apel·lant a acords dins del marc constitucional.

¿És aquesta la situació que els partits nacionalistes espanyols prefereixen? Francament, això és ser molt estret de mires en termes d'estabilitat, civilització i progrés. La legitimitat de l'estat espanyol a Catalunya quedarà irreversiblement hipotecada. L'estat espanyol, una democràcia amb massa tenebres per ser un projecte compartit.